

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการนำเสนอการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาและทดสอบสมมติฐานการวิจัย การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสาคร โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสาคร และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขการดำเนินชีวิตกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยขึ้นเพื่อใช้สำหรับการพิสูจน์คำตอบการวิจัย และใช้หาคำตอบว่า “เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ อย่างไร” จากการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสาคร การศึกษาครั้งนี้มีพื้นที่เป้าหมายคือ ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสาคร สามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้จำนวนทั้งสิ้น 371 ชุด ประกอบด้วยประชาชนบ้านคลองบางแคคิดเป็นร้อยละ 30.70 รองลงมาคือ หมู่ที่ 5 บ้านคลองโพงพางคิดเป็นร้อยละ 27.20 หมู่ที่ 2 บ้านคลองเป็งคิดเป็นร้อยละ 16.20 หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางแคคิดเป็นร้อยละ 13.50 และหมู่ที่ 1 บ้านคลองโพธิ์ คิดเป็นร้อยละ 12.40 ตามลำดับ มีอายุ 46 ปีขึ้นไปมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49.60 รองลงมามีอายุระหว่าง 36-45 คิดเป็นร้อยละ 24.80 โดยประชากรในพื้นที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.90 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 22.40 มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,001 บาท/เดือนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.90 และในระดับรองลงมามีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือนคิดเป็นร้อยละ 30.70 และประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 49.10 รองลงมาคืออาชีพทำสวนคิดเป็นร้อยละ 24.00

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

1. เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตามวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาเงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม สามารถสรุปผลการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 เงื่อนไขความรู้^{IV1} ผลการศึกษา พบว่า เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสาคร ด้านเงื่อนไขความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง รวมทั้งเกิดการเรียนรู้ในระดับครอบครัวและชุมชน

1.2 เงื่อนไขคุณธรรม^{IV2} ผลการศึกษา พบว่า เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสาคร ด้านเงื่อนไขคุณธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประชาชนมีเงื่อนไขในการดำรงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน เกิดการแบ่งปัน และมีความขยันในการประกอบอาชีพ

2. คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตามวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขการดำเนินชีวิตกับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการศึกษาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถสรุปผลการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความพอประมาณ^{DV1} ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสาคร ด้านความพอประมาณภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน การออม รวมทั้งการผลิตแบบสมดุลตามอัตภาพ

2.2 ความมีเหตุผล^{DV2} ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา

จังหวัดสมุทรสาคร ด้านความมีเหตุผลภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีวิธีการที่ดีในการดำรงชีวิต มีความรอบรู้ในการดำเนินการ และคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ

2.3 ภูมิคุ้มกันที่ดี^{DV3} ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนมีการดำรงชีวิตแบบมีสติ และมีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามวิธีของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับปานกลาง ($r = .631$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐาน

เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่ว่า “เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 – 3 โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรต้นกับชุดตัวแปรตามตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามวิธีของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

3.1 สมมติฐานที่ 1 เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ^{DV1} ในเรื่องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน^{DV1.1} การออม^{DV1.2} และการผลิตแบบสมดุลตามอัตภาพ^{DV1.3} ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรต้นกับชุดตัวแปรตามมีค่าเท่ากับ 0.412 หมายความว่าเงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ^{DV1} อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับต่ำ

3.2 สมมติฐานที่ 2 เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล^{DV2} ในเรื่องของมีวิธีการที่ดี^{DV2.1} มีความรอบรู้ในการทำงาน^{DV2.2} และคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ^{DV2.3} ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรต้นกับชุดตัวแปรตามมีค่าเท่ากับ 0.555 หมายความว่าเงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล^{DV2} อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับปานกลาง

3.3 สมมติฐานที่ 3 เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านมีภูมิคุ้มกัน^{DV3} ในเรื่องการดำรงชีวิตแบบมีสติปัญญา^{DV3.1} และความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง^{DV3.2} ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรต้นกับชุดตัวแปรตามมีค่าเท่ากับ 0.589 หมายความว่าเงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี^{DV3} อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา “เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ

จากสมมติฐานที่ 1 เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ^{DV1} ในเรื่องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน^{DV1.1} การออม^{DV1.2} และการผลิตแบบสมดุลตามอัตรา^{DV1.3} ผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ^{DV1} มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ แต่ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

นักวิชาการได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความพอประมาณไว้ดังนี้ **ณัฐพงศ์ ทองภักดี (2550, หน้า 11-14)** อธิบายว่าความพอประมาณ คือ ความพอดีไม่สุดโต่ง และการยืนได้บนขาของตนเอง (self-reliant) เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง เป็นสิ่งที่เราทำอะไรเต็มตามศักยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง เช่นเดียวกับที่**สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2549, หน้า 19-20)** ให้ความหมายว่าความพอดีไม่สุดขีดไปในทางใดทางหนึ่ง อันเป็นสาเหตุสำคัญของความทุกข์ ในทางพุทธธรรมความพอประมาณคือ ทางสายกลาง คือ ทางที่ไม่ข้องแวะกับสิ่งที่สุดขั้วนั่นคือสุดขีดไปในทางโลกียสุข หรือสุดขีดในทางทรมาณร่างกายและจิตใจของตนเอง เพราะทั้งสองทางนี้ไม่ใช่หนทางที่จะทำให้เกิดปัญหาที่จะช่วยลดความทุกข์หรือช่วยให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ **อรสุดา เจริญรัตน์ (2543, หน้า 76 - 77)** พบว่า มโนทัศน์ที่เป็นขอคนพบจากข้อมูลภาคสนามชี้ให้เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงโดยนัยยะของความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองที่ปรากฏอยู่ในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างการผลิต และการบริโภค รวมทั้งดุลยภาพระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับมนุษย์ ความสมดุลระหว่างกายกับจิตของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นและดำรงอยู่ภายใต้สังคมประเพณีของหมู่บ้านนี้ได้ด้วยเงื่อนไขหลักสำคัญ 2 ประการ คือ การมีวิถีการผลิตแบบยังชีพของหมู่บ้าน ซึ่งการผลิตเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคของตนเองเป็นหลัก และศักยภาพของหมู่บ้านที่ยังคงสามารถดำรงรักษา “อำนาจ” ในการดูแลจัดการทรัพยากรต่าง ๆ และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของตนเองไว้ ทำให้สามารถใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่จัดการให้กิจกรรมการผลิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ตอบสนองความต้องการในการบริโภคของตนเองอย่างสมดุล เนื่องด้วยชีวิตนั้นต้องพึ่งเงินให้น้อยที่สุดเพราะ เป็นสิ่งหายาก โดยเริ่มจากการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งจะทำใหรรูวอะไรเป็นรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย อะไรเป็นสิ่งที่เกินความพอดี อะไรเป็นสิ่งที่เกินความต้องการ อะไรเป็นสิ่งที่สามารถลดลงได้ และอะไรเป็นสิ่งที่สามารถผลิตเองได้ ซึ่งก็คือการพึ่งตนเองได้โดยค่อย ๆ พิจารณาทำทีละอย่าง ลดรายจ่ายลง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เช่น ปลูกผักสวนครัวไว้กินในบ้าน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินไข่ ทำน้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน แชมพู สระผม สบู่เหลวไว้ใช้เอง ใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำจากวัสดุเหลือใช้ในบ้าน แทนการซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เป็นต้น กำหนดแผนชีวิตด้วยตนเอง ซึ่งหลักการและแนวทางดังกล่าวใช้ได้กับบุคคลทุกกลุ่มอาชีพ (**เสรี พงศพิศ, 2549, หน้า 119-120**)

แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าต้องมีการส่งเสริมที่ระบบความคิดของการมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต อันจะเป็นปัจจัยในการผลักดันให้เกิดแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จต่อไป (**นิรัตน์ ถึงนาค และ ชมพูนุท เมฆเมืองทอง, 2550, หน้า 188**) การสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดี คือ ตั้งตัวใหม่มีความพอกินพอใช้ ไม่ไข่มุ่งหวังแต่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้ (**เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ, 2550, หน้า 28**)

แต่ปัญหาในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนคือประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ได้นึกถึงประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างแท้จริง เมื่อผู้พูดถึงบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ตั้งใจที่จะให้ข้อมูล บางคนแสดงอาการเบื่อหน่าย เมื่อพูดถึงบัญชีครัวเรือน (**ภาวินีย์ ธนาอนวัช , 2556, หน้า 57**)

ผลจากการศึกษามีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นาง **สุกัญญา ท้วมศิริ** ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 5 คลองโพรงพาง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2559 ได้ข้อสรุปว่า “ทางอบต. ส่งเสริมให้ทำบัญชีครัวเรือน มีการจัดประชุมที่ก็แนะนำกันที่ แต่ไม่ค่อยได้ทำกันเท่าไร เพราะว่ายุ่งยาก มาจดมาจำ บางทีเราก็ใช้ไปเยอะแยะ จิปาถะไม่ได้จำว่าใช้อะไรบ้าง มีส่วนน้อยที่เขาทำกัน แต่มันก็มีประโยชน์ จะได้ว่ารู้ว่ารายได้อะไรบ้าง รายจ่ายมันพอดี พอเหลือเก็บหรือเปล่า” เช่นเดียวกับ **นาย นพดล วงษ์สวัสดิ์** รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2559 ให้ข้อมูลว่า “มีการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยทำกันเท่าใดนัก ไม่ได้มีการจัดทำเป็นรูปเล่ม เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ส่วนใหญ่ก็จดจำกันเอาเองว่าได้ใช้จ่ายอะไรไปบ้าง ไม่ได้มีการสรุปผลรายรับรายจ่ายรายเดือนเท่าไร”

ส่วนการออมนั้นจากการสัมภาษณ์ **นาย สัมฤทธิ์ วงษ์สวัสดิ์** กำนันตำบลบางนางลี่ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2559 ให้ข้อมูลว่า “มีโครงการออมวันละบาท โครงการนี้ได้ผลดีทีเดียว ผู้สูงอายุเป็นเป้าหมายหลักของโครงการ แล้วก็ทำให้ความร่วมมืออย่างดี จึงมีการเริ่มขยายฐานจากกลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้ไปสู่กลุ่มวัยเด็ก วัยแรงงานให้เพิ่มมากขึ้น เพราะเงินออมนี้สามารถใช้เป็นเงินฌาปนกิจศพได้ด้วย พอเสียชีวิตก็มีเงินก้อนให้คนละ 5,000 บาท” ตามที่ **นาย เก่งกล้า ปุณณสิน** นักวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2559 สรุปได้ว่า “การออมมีโครงการออมของหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากเงินออมพวกนี้จะสามารถนำไปใช้ได้เมื่อยามเสียชีวิต เป็นเงินฌาปนกิจหมู่บ้าน พอสิ้นอายุขัยจะได้รับเงินก้อนเป็นเงินฌาปนกิจ แต่ไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้สูงอายุ ทุกคน ทุกวัยสามารถเข้าร่วมได้ แต่ก็ยังน้อยกว่าสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุ”

จากสมมติฐานที่ 1 สรุปได้ว่า เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ^{DV1} ในเรื่องของ การออม^{DV1.2} และการผลิตแบบสมดุลตามอัตภาพ^{DV1.3} แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดทำบัญชีครัวเรือน^{DV1.1} มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการ และสอดคล้องกับผลงานวิจัย ที่ผู้วิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษา และได้นำบท

สัมพันธภาพของกลุ่มบุคคลระดับนำขององค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่มาอธิบาย ทำให้ผลจากการพิสูจน์สมมติฐานนี้ มีความน่าเชื่อถือ และมีความเป็นไปได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงอย่างสูง

2. เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล

จากสมมติฐานที่ 2 เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล^{DV2} ในเรื่องของมีวิธีการที่ดี^{DV2.1} มีความรอบรู้ในการทำงาน^{DV2.2} และคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ^{DV2.3} ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล^{DV2} มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง แต่ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

ตามที่นักวิชาการได้ให้ข้อมูลด้านความมีเหตุผลไว้ว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีความพอประมาณในมิติต่าง ๆ จะต้องมีสติรอบรู้คิดถึงระยะยาว ต้องมีเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสม มีความรู้ในการดำเนินการ มีการพิจารณาจากเหตุปัจจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การมองระยะยาว ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ และความเสี่ยง จะทำให้มีความพอประมาณทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (Siamwalla, 1997, p.40) เช่นเดียวกับที่ถวัลย์ มาศจรัส (2550, หน้า 35) ได้อธิบายความมีเหตุผลว่าเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของวารุณี ชินวินิจกุล (2549) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการยกระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ค้นหา และตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน หรือกิจกรรมที่เป็นทางเลือกใหม่ ๆ ในการแก้ไข ปัญหาที่สามารถดำเนินการได้จริงและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550, หน้า 14-15) อธิบายว่าการมีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่ม กันทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานภาพภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการรวมแรงรวมใจ รวมคิด รวมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนสวนรวม และความก้าวหน้าของชุมชนอย่าง

มีเหตุผล โดยอาศัยสติปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้น ตอการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ผลการศึกษาของไชยรัตน์ ปราณี (2551, หน้า 93) พบว่า ความพอเพียงในระดับชุมชนเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในชุมชนมีความพอเพียงในระดับครอบครัว เป็นพื้นฐานแล้ว สมาชิกสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในทางปฏิบัติไปสู่ระดับชุมชน ได้รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถที่ตนมีอยู่ เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิต มีความช่วยเหลือแบ่งปันกัน จนเป็นพื้นฐานให้เกิดการรวมกลุ่มในสังคม สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกันต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวมในการดำเนินชีวิตที่สมดุลอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับที่สมเกียรติชัยพิบูลย์ (2557, หน้า 78) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้เวทีประชาคมในการตัดสินใจในทุกกิจกรรม ซึ่งสมาชิกในชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นกันได้อย่างหลากหลาย และตัดสินใจดำเนินกิจกรรมร่วมกัน อาทิ กิจกรรมการปลูกพืชผักไว้กินเอง กิจกรรมการเลี้ยงปลาไว้กินเอง กิจกรรมการทำของใช้เพื่อใช้เองในครัวเรือนเพื่อเป็นการลดรายจ่าย

ผลจากการศึกษามีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นายอารมณ ชันธาฤทธิ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2559 ได้ข้อสรุปว่า “อบต. ได้ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพของชาวบ้านละแวกนี้จากเกษตรอำเภอและจังหวัด ซึ่งการนำเสนอหรือให้ความรู้เหล่านี้ เป็นการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับชาวบ้าน จากที่รู้อยู่แล้ว ก็เรียนรู้เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถ ให้ชาวบ้านนำความรู้ที่ได้รับไปเรียนรู้เพิ่มเติม ปฏิบัติจริงกับสวนของตัวเอง อย่างเรื่องตกกุ้งก็เช่นกัน ต้องมีความรู้ในการตก การทำเหยื่อ ในระดับน้ำที่แตกต่างกัน เหยื่อที่ใช้ก็แตกต่างกันตามความตื้นลึกของน้ำ ตามสภาพน้ำบริเวณนั้นด้วย น้ำจืดมาก น้ำทะเลมาก เหยื่อที่ใช้ก็ต่างกัน เพราะฉะนั้นต้องใช้การสังเกตและเรียนรู้ถึงความแตกต่าง เพื่อให้สามารถตกกุ้งในบริเวณนั้นได้นั่นเอง”

นายสัมฤทธิ์ วงสวัสดิ์ กำนันตำบลบางนางลี่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2559 ให้ข้อมูลว่า “การส่งเสริมอาชีพ กลุ่มภูมิปัญญาหมู่บ้าน กลุ่มและกองทุนเหล่านี้มีการดำเนินการที่ต้องอาศัยปัจจัยที่หลากหลาย ต้องพิจารณาถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ถ้ามุ่งหวังที่จะพึ่งพาแต่ภายนอกจะทำให้เป็นไปไม่ได้ยากหรือเป็นไปไม่ได้เลย เราจะบริหารจัดการสิ่งที่อยู่ในพื้นที่ ทั้งคน ทั้งสิ่งของต่างๆ ให้มีลักษณะเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้า ข้าวของ หรือผลผลิตที่มีอยู่ คือการพิจารณาอย่างรอบด้านรอบคอบมากที่สุด เลือกสิ่งที่เหมาะสมกับชาวบ้านแถวนี้เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์อย่างแท้จริง โดยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก เราจะทำการแนะนำแนวทางที่ควรจะเป็น ควรจะทำ หลังจากนั้นให้ชาวบ้านนำไปเรียนรู้เพิ่มเติมและปฏิบัติเอง โดยบรรจุเรื่องนี้ไว้ในแผนพัฒนาตนเองและคนในหมู่บ้าน ชี้แจงประชาสัมพันธ์แผนชุมชนว่ามีกิจกรรมอะไรที่ต้องทำบ้างโดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ให้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ด้านการทำงาน หรือการประกอบอาชีพนั้น ชาวบางนางลี่จะใช้ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิมเป็นหลัก ติดตามข่าวสารบ้านเมืองตามวิทยุ โทรทัศน์ เพื่อให้ทันยุคทันสมัย ทันเหตุการณ์ บ้านเมือง อนาคต. เองก็เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้าน ผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน หรือการประชุมหมู่บ้าน พอมีข่าวเทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้น พอจะเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ก็นำมาเผยแพร่ เพื่อให้ผู้ที่สนใจนำไปปรับใช้ให้เหมาะสม”

จากสมมติฐานที่ 2 สรุปได้ว่า เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล^{DV2} ในเรื่องของมีวิธีการที่ดี^{DV2.1} มีความรอบรู้ในการทำงาน^{DV2.2} และคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ^{DV2.3} โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความสอดคล้องตรงกับแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการ และสอดคล้องกับผลงานวิจัย ที่ผู้วิจัยหลายท่านได้ดำเนินการศึกษา และได้นำบทสัมภาษณ์ของกลุ่มบุคคลระดับนำขององค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ มาอธิบาย ทำให้ผลจากการพิสูจน์สมมติฐานนี้มีความน่าเชื่อถือ และมีความเป็นไปได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงอย่างสูง

3. เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านมีภูมิคุ้มกัน

จากสมมติฐานที่ 3 เจื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านมีภูมิคุ้มกัน^{DV3} ในเรื่องการดำรงชีวิตแบบมีสติปัญญา^{DV3.1} และความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง^{DV3.2} ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านมีภูมิคุ้มกัน^{DV3} มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง แต่ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

กลุ่มนักวิชาการและผลงานทางวิชาการได้ให้ความสำคัญกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดีไว้ ดังนี้ **สิน พันธุ์พินิจ (2550, หน้า 18-19)** การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หากพิจารณาจากสภาพสังคมไทย สภาพเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ตลอดจนนวัตกรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต เราจะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนไทยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ด้านอื่น ๆ มาก จึงจะสามารถยืนหยัดต่อสู้กับสถานการณ์ได้ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีมีผลมาจาก “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความพอดีในด้านต่าง ๆ” เพราะการได้เรียนรู้และปฏิบัติตาม รวมทั้งข้อมูลจาก**คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, หน้า 9)** เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยง ปรับตัวและรับมือได้อย่างทันท่วงที

สอดคล้องกับงานวิจัยของ**วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550)** เรื่องการบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายว่า การจะพัฒนาหมู่บ้านตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องมุ่งเน้นการสร้างสามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและความคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงเสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีทันสมัยและเน้นเรื่องความซื่อสัตย์การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตนั้น ต้องมีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความซื่อสัตย์ การประยุกต์ใช้กับการทำงาน คือ สามารถทำงานได้ทันต่อเวลา มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ เน้นเรื่องความจำเป็นและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเน้นเรื่องความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (**กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์, 2551, หน้า 61-65**) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พุทธศักราช 2550-2554 และฉบับที่ 11 พุทธศักราช 2555-2559 ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อการ-

เปลี่ยนแปลงที่อาจมากระทบจากสภาวะแวดล้อมของโลกและของประเทศในทุกระดับของการพัฒนา โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และให้ความสำคัญในการเปิดโอกาสให้กับทุกภาคส่วนได้เข้ามาร่วมกันพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, 2555) การสร้างภูมิคุ้มกันในด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ด้วยการติดตามรู้เท่าทันผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การเลื่อนไหลของวัฒนธรรมข้ามชาติเป็นไปอย่างไร้พรมแดน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ โดยเฉพาะการลอกเลียนแบบคนดังในสื่อบันเทิงและผลกระทบทางลบจากวัฒนธรรม เสมือนจริงในโลกไซเบอร์เพื่อป้องกันมิให้ถูกรอบงำทางวัฒนธรรมอย่างไร้ทิศทาง ตกเป็นเหยื่อในการแสพและบริโภค สิ่งที่เกิดขึ้นพอดีละเลยและขาดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติโดยเฉพาะภาษาถิ่นและภาษาไทย จนนำไปสู่ความอ่อนแอทางวัฒนธรรมในที่สุด อีกทั้งยังเป็นการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ เสริมสร้างพฤติกรรมนิสัยรักสิ่งแวดล้อมและสร้างทักษะในการติดตาม เฝ้าระวัง ดูแลอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทให้คงความอุดมสมบูรณ์ในระยะยาว พร้อมทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหาสีสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งหมายรวมถึงตั้งแต่การมีสุขนิสัยรักความสะอาด ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ไม่ประพฤติปฏิบัติตนที่จะทำให้เกิดมลภาวะ เป็นพิษหรือทำลายสิ่งแวดล้อม (เกษม วัฒนชัย, 2555, หน้า 4)

ผลจากการศึกษามีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ **จำเอกเสนต์ เข้มทอง** หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 ที่ว่า “ปัจจุบันบางนางลี่เริ่มเข้าสู่การเป็นสังคมเมืองมากขึ้น สังเกตเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้ จึงมีการส่งเสริม อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้ภูมิปัญญาเหล่านี้คงอยู่ต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นมะพร้าว ทำน้ำตาลมะพร้าว การแปรรูปผลไม้ การถนอมอาหารต่างๆ เนื่องจากความเป็นเกษตรกรยังคงอยู่ในพื้นที่นี้ต่อไป การสนับสนุนส่งเสริมสิ่งที่เขาได้ทำอยู่แล้วให้ทำต่อไป ต่อยอดเพิ่มมูลค่าให้ อย่างน้อยก็ไว้บริโภคกันในชุมชน และได้มีการสนับสนุนรวมกลุ่มส้มโอขึ้นจังหวัด และอบต. ได้ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องมาตลอด ได้มีวิทยากรจากสำนักงานเกษตรจังหวัด และอำเภอเข้ามาอบรมให้ความรู้ แนะนำการปลูกส้มโอซึ่งเป็นผลผลิตที่มีชื่อเสียงมากของที่นี่ เนื่องจากเป็นน้ำกร่อยรสชาติของส้มโอจะมีรสชาติอร่อยกว่าที่อื่นๆ จึงมีการเพิ่มมูลค่าให้กับส้มโอที่ขายดีอยู่แล้วให้ขายดีมีราคาเพิ่มขึ้น คือ ทำส้มโอสีทอง

โดยทำให้ผิวของส้มโอเป็นสีเหลืองทองสวยงามน่าซื้อ วิทยาการมาสอนวิธีอบผิวส้มโอให้มีสีเหลือง สอนให้ดูแลส้มโอให้มีรูปทรงสวย ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีมาก ที่จะนำไปสู่การสร้างแบรนด์ส้มโอสีทองของที่นี่ให้มีชื่อเสียง เป็นเอกลักษณ์ที่บางนางลี่” **พันจ่าเอกนิทัศน์ รอดคล้าย** ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 สรุปได้ว่า “ในพื้นที่ที่มีการทำแปงรำที่เป็นผลผลิตจากนาเกลือหลังจากที่เก็บเกลือจากหน้าดินไปหมดแล้ว ก็จะมีเกลือหลงเหลืออยู่ในชั้นดินซึ่งจะนำมาทำเป็นแปงรำที่มีลักษณะคล้ายกับดินสอพอง มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัย น่าซื้อมากขึ้น โดยพัฒนารูปแบบไปเรื่อยๆ ให้ตรงกับความต้องการมากที่สุด เพื่อดึงดูดกลุ่มลูกค้า และได้แปงรูปเป็นเครื่องสำอางชนิดอื่นๆ ด้วย ไม่ได้หยุดอยู่แค่แปงรำอย่างเดียว”

นายโอภาส ลิ้มสุวรรณ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2560 สรุปได้ว่า “ชาวบ้านส่วนใหญ่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจะมีการดำเนินชีวิตที่มีความรอบคอบ และระมัดระวัง คือ การใช้ชีวิตอย่างประมาณตน อยู่ในความพอดี ในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ นำมาสร้างรายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้อย่างไม่ลำบาก การทำสวนผลไม้เป็นการเก็บผลผลิตในระยะยาว เมื่อพืชผลโตเต็มที่ก็ออกผลได้เรื่อยๆ โดยต้องมีการดูแล บำรุงให้มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง หรือปลูกทดแทนต้นที่ตายไป ซึ่งการประกอบอาชีพชาวสวนนี้จะสร้างอาชีพ และรายได้ที่ยั่งยืนให้กับตนเอง ครอบครัว รุ่นลูกหลานต่อไปได้”

จากสมมติฐานที่ 3 สรุปได้ว่าเงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{IV} มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านมีภูมิคุ้มกัน^{DV3} ในเรื่องการดำรงชีวิตแบบมีสติปัญญา^{DV3.1} และความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง^{DV3.2} โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความสอดคล้องตรงกับแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ และสอดคล้องกับผลงานวิจัย ที่ผู้วิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษา และได้ นำบทสัมภาษณ์ของกลุ่มบุคคลระดับนำขององค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่มาอธิบาย ทำให้ผลจากการพิสูจน์สมมติฐานนี้มีความน่าเชื่อถือ และมีความเป็นไปได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงอย่างสูง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อให้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรปราการ ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น มีดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะการสร้างเงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. นอกจากที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำสวนให้กับกลุ่มประชาชนเป้าหมายในพื้นที่เป็นอย่างดีแล้ว ควรมีการสอบถามความต้องการของประชาชนวัยหนุ่มสาว และวัยทำงานในพื้นที่ว่ามีความต้องการหรือสนใจประกอบอาชีพในลักษณะใด เพื่อที่อบต. จะได้ดำเนินการจัดหาวิทยากรที่มีความเหมาะสมมาให้ความรู้ ฝึกอบรมอาชีพ เพื่อเป็นการดึงกลุ่มเป้าหมายไม่ให้ออกนอกพื้นที่มากนักเนื่องจากในปัจจุบันเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ การให้กลุ่มคนวัยแรงงานกลับท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และเนื่องด้วยในอำเภอมัทพวาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก สามารถประกอบอาชีพที่มีความหลากหลายได้มากขึ้นไม่เพียงแต่การค้าขาย หรือการทำโฮมสเตร์ การประยุกต์พื้นที่สวนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ก็สามารถทำได้อย่างดี

2. การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกในชุมชนไม่สามารถปฏิบัติได้ทุกคน และครบถ้วนในทุกเงื่อนไข ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานภาพและความพร้อมของบุคคลและครอบครัว ดังนั้นเพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตเป็นไปตามเงื่อนไขของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสร้างจิตสำนึก ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่สมาชิกในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ตรงประเด็น โดยมีการปรับปรุงรูปแบบการให้ความรู้ที่เข้าใจได้ง่าย และสามารถปฏิบัติได้จริงโดยที่ไม่เป็นการฝืนความรู้สึกในบุคคลทุกวัยทุกอาชีพอย่างเหมาะสม จึงจะทำให้เงื่อนไขการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างยั่งยืนในชุมชน

ข้อเสนอแนะการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้มากขึ้น โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างชัดเจน โดยการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ที่ถูกต้อง รวมทั้งช่วยสร้างกลยุทธ์ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนหันมาสนใจ และให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือนหรือบัญชีครัวเรือนของตนเองและครอบครัวให้มากขึ้น โดยยึดหลักความพอเพียง มีเหตุผล รู้จักพึ่งพาตนเอง สามารถรู้ถึงแหล่งที่มา

ของรายรับและการใช้จ่ายที่เกิดขึ้น โดยสามารถนำข้อมูลการใช้จ่ายเหล่านั้นมาวางแผนบริหารการเงินในอนาคตได้

2. แม้ว่าในชุมชนจะมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น แต่สมาชิกส่วนใหญ่คือผู้สูงอายุ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการออมอย่างกว้างขวางในพื้นที่ เป็นประโยชน์กับประชาชนทุกคน จึงควรดำเนินการประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมออมนี้ เพื่อให้ทุกคนได้รู้จักการออมซึ่งเป็นการบริหารการเงิน สร้างวินัยในการใช้จ่าย อันเป็นการเรียนรู้ระหว่างกันของคนในชุมชนและครอบครัวเนื่องจากจะเกิดประโยชน์กับสมาชิกให้มีความพอประมาณรู้จักการเก็บออม และเสริมสร้างนิสัยการออม

3. รวมกลุ่มกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ด้วยการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาที่ชุมชนมีอยู่ โดยมีการติดตามความเคลื่อนไหวและความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งติดตามข่าวสารสำรวจความเป็นไปของสถานการณ์บ้านเมือง และสถานการณ์ในท้องถิ่น เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีทางสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันอนุรักษ์ สนับสนุน ฟื้นฟู สืบทอดภูมิปัญญาหมู่บ้าน เผ่ากระวัง ดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ไม่ให้ถูกทำลายหรือถูกใช้ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนไปสู่การปฏิบัติจริง โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในลักษณะการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคล หรือชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความครอบคลุม และให้ผลการวิจัยที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น เช่นความรู้และความสามารถในการรับรู้ หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชน

3. การศึกษาในครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล บางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับต่ำ และระดับปานกลาง เพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริงและมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ควรมีการดำเนินการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาเป็นกลุ่มระดับนำในชุมชนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การส่งต่อแนวทางที่ถูกต้อง ชัดเจนกับสมาชิกชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด